

Pilar Godayol & Annarita Taronna, eds. *Foreign Women Authors under Fascism and Francoism. Gender, Translation and Censorship*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2018, 217 pp.

MARTA MARFANY
Universitat Pompeu Fabra
marta.marfany@upf.edu

Cambridge Scholars Publishing presenta *Foreign Women Authors under Fascism and Francoism. Gender, Translation and Censorship*, un volum que recull diversos estudis sobre la traducció sota la dictadura de Mussolini (1922–1940) i sota la de Franco (1939–1975). En concret, s'hi analitzen les condicions d'edició de traduccions d'autores estrangeres a Itàlia i a Espanya en aquests dos períodes. El volum l'han editat Pilar Godayol, coordinadora del grup de recerca Estudis de Gènere: Traducció, Literatura, Història i Comunicació (GETLIHC) de la Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya, i Annarita Taronna, investigadora de la Università di Studi di Bari Aldo Moro i directora del Archivio di Genere Carla Lonzi.

El punt de partida de la introducció (pp. 1–7) és la trobada el 1959 a Barcelona entre els editors Giulio Einaudi (1912–1999) i Carlos Barral (1928–1989), que seria l'inici d'una gran amistat i d'una relació professional molt fructuosa. Giulio Einaudi, que havia editat sota el règim totalitari de Mussolini, fou per a Carlos Barral un model a seguir i una font de consells en els moments difícils. En efecte, si bé els períodes polítics que visqueren aquests dos editors no són cronològicament coincidents, l'anàlisi dels aparells censurs d'ambdós règims feixistes revela semblances i paral·lelismes importants. El llibre que ressenyem no és, tanmateix, un estudi històric de conjunt sobre la traducció d'autores estrangeres durant aquests períodes, sinó un estudi de casos o de «microhistòries» (segons la terminologia de Jeremy Munday, tal com s'indica a la introducció, p. 4): s'hi examinen les circumstàncies d'edició de diverses autores estrangeres que foren traduïdes o bé sota la dictadura de Mussolini o bé sota la de Franco. Amb totes les diferències i matisos que calgui, els casos estudiats en aquest volum demostren com els règims totalitaris de Mussolini i Franco «attempted to impede, manipulate and condition the entry of subversive foreign literature written by women, especially that which contained discourses and representations of the condition and moral code of women that were opposed to the orthodoxy of the regime» (p. 3).

El volum té dues parts: la primera, «Fascism (1922–1940)», aplega quatre capítols, precedits per unes «Notes on the Fascist Censorship» a càrrec d'Annarita Taronna (pp. 10–12); la segona, «Francoism (1939–1975)», conté cinc capítols, encapçalats per unes «Notes on the Francoist Censorship» a càrrec de Pilar Godayol (pp. 102–105). Les notes sobre la censura que obren cadascuna de les parts ofereixen una pinzellada de caràcter general sobre, d'una banda, la censura a la Itàlia de Mussolini, i, de l'altra, la censura a l'Espanya

de Franco. Els capítols els signen investigadors europeus especialistes en algun dels temes marc del llibre.

Al primer capítol de la primera part, «Translating Women Authors under Fascism, Lessons from America» (pp. 13–35), Valerio Ferme, de la University of Colorado Boulder, presenta una visió de conjunt de la traducció d'escriptores americanes durant els anys del feixisme a Itàlia. Ferme hi analitza el perquè de l'èxit d'algunes autores, com Louisa May Alcott o Harriet Beecher Stowe, i estudia d'altres casos, més complexos, com, per exemple, el de Pearl Buck o Gertrude Stein. El segon treball, «Whodunit? Agatha Christie's Detective Fictions and the "Oblique" Translation or *Murder on the Orient Express* under Fascism» (pp. 36–60), a càrrec d'Eleonora Federici, de la Università degli Studi di Napoli L'Orientale, està centrat en la traducció italiana de 1935 d'aquesta cèlebre obra de l'escriptora britànica Agatha Christie. La traducció italiana és una mostra de la «visibilitat» del traductor, atès que és plena d'omissions, d'addicions i de canvis en general, alguns dels quals responen a la voluntat d'adequació a la ideologia feixista. El tercer treball, de Vanessa Leonardi, de la Università degli Studi di Ferrara, «Foreign Women Writers in Fascist Italy: The Case of Danish *Bibi* and Her Double Censorship» (pp. 61–79), analitza la traducció italiana d'una novel·la de la sèrie *Bibi*, de l'autora danesa Karin Michaëlis. El personatge principal, Bibi, es podia interpretar com un símbol de llibertat i independència, cosa que a la primera traducció italiana, feta a partir d'una traducció intermèdia alemanya, es neutralitza a través de la censura del mateix traductor. Finalment, en l'últim treball d'aquesta primera part del llibre, «Translating Queerness in Italy's Fascist Past: The Intertwined Stories of Radclyffe Hall, Vita Sackville-West and Virginia Woolf» (pp. 80–101), Annarita Taronna, de la Università degli Studi di Bari Aldo Moro, hi presenta les representacions de gènere i d'homosexualitat en algunes obres traduïdes a l'italià de tres autores britàniques –Hall, Sackville-West i Woolf– durant el feixisme. L'anàlisi d'aquestes traduccions ens ofereix una visió de la figura del traductor com a intermediari –en el sentit d'«interventor»– cultural i de la relació entre traductor i context històric.

A la segona part, el cinquè capítol del llibre, «Catalan Women Translators under Francoism: (Self-)Censorship, Exile and Silence» (pp. 106–125), a càrrec de Montserrat Bacardí, de la Universitat Autònoma de Barcelona, ofereix un panorama detallat de les traductores catalanes de la primera etapa de la dictadura franquista, entre 1939 i 1962, algunes ja conegudes abans de la guerra, com Maria Antònia Salvà. La majoria de traductores d'aquest període o bé eren a l'exili o bé ja no publicaven, si no era en forma gairebé clandestina. Al sisè capítol, «Gender, Translation and Censorship in Seix Barral's "Biblioteca Breve" and "Biblioteca Formentor" (1955–1975)» (pp. 126–145), Fernando Larraz, de la Universidad de Alcalá de Henares, analitza la censura en algunes traduccions d'autores estrangeres del catàleg de dues col·leccions de l'editorial Seix Barral, entre les quals Marguerite Duras i Nadine Gordimer. El setè capítol, «A *Vindication of the Rights of Women*: The Awaited Right to be Published in Spain» (pp. 146–168), Carmen Camus Camus, de la Universidad de Cantabria, estudia les traduccions a l'espanyol de *Vindication of the Rights of Women*, de l'autora britànica del segle XVIII Mary Wollstonecraft, especialment

l'autocensura de les traduccions de 1977 i 1998. Al capítol 8, «Translating Simone de Beauvoir before the “Voluntary Consultation”» (pp. 169–193), Pilar Godayol, de la Universitat de VIC-UCC, estudia la censura institucional que el règim franquista exercí sobre les obres de l'escriptora francesa Simone de Beauvoir a través de l'anàlisi dels dossiers de quatre editorials. Finalment, l'últim capítol, «To Kill a Classic: Harper Lee's *Mockingbird* and the Spanish Censorship under Franco» (pp. 194–211), a càrrec de Cristina Gómez Castro, de la Universidad de León, analitza la recepció de la novel·lista Harper Lee i la censura en la traducció espanyola de 1961 de la seva cèlebre obra *To Kill a Mockingbird*.

En conclusió, el volum editat per Godayol i Taronna és molt recomanable per a especialistes i públic en general interessat en la història de la cultura sota règims totalitaris. A més, som davant d'un recull ben fet, amb una selecció de treballs variats però amb elements comuns que ajuden a cohesionar-lo. Cadascun dels capítols ofereix una anàlisi precisa i acurada d'un o de diversos casos concrets de traducció d'escriptores estrangeres, que, en conjunt, mostren al lector un panorama no complet però sí prou significatiu de la traducció i la censura durant els períodes polítics estudiats.